

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์และพิจารณาความเหมาะสม และนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยจะนำเสนอสาระสำคัญที่สรุปรายละเอียดของแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) มีรากฐานมาจากปรัชญาการศึกษาตะวันออก ในช่วงประมาณ ค.ศ. 1974 ผู้ก่อตั้งแนวทางการศึกษานี้ คือ เซอเกียม ตรงปะ (Chogyam Trungpa) วัชรจารย์ชาวทิเบต โดยเริ่มต้นจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ (Naropa University) มลรัฐโคโลราโดประเทศสหรัฐอเมริกาบนฐานของศาสนาพุทธนิกายวัชรยาน ซึ่งเป็นนิกายที่แตกออกมาจากนิกายมหายาน เน้นการปฏิบัติตนเพื่อให้หลุดพ้นในระยะเวลาอันสั้น แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาส่งอิทธิพลไปยังสังคมภายในประเทศสหรัฐอเมริกาในหมู่นักการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะอิทธิพลต่อเครือข่ายการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น เครือข่าย Five Colleges เครือข่าย Rocky Mountain Contemplative Higher Education Network (RMCHEN) และองค์กร The Contemplative Mind in Society เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งอิทธิพลให้เกิดการก่อตัวและการขับเคลื่อนแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในต่างประเทศด้วย (ชลลดาทองทวี และคนอื่นๆ, 2551 : 25)

ในประเทศไทย กลุ่มจิตวิวัฒน์เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการส่งเสริมแนวคิดใหม่โดยการขับเคลื่อนสังคมสู่จิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) โดยเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ที่สนใจใช้แนวคิดจิตตปัญญาในการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Network) ในปี พ.ศ. 2549 คำว่า "จิตตปัญญาศึกษา" เป็นคำซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดย ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ โดยมีคำอธิบายที่ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้พิจารณาร่วมกันว่า หมายถึง การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

การศึกษาที่เน้นการพัฒนาในด้านในอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสขุ, 2552 : 15)

แนวคิดหลักของจิตตปัญญาศึกษา

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสขุ (2552 : 70-87) ได้นำเสนอความเชื่อพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา 2 ประการ และหลักจิตตปัญญา 7 หรือ 7 C's ดังนี้

ความเชื่อประการที่ 1 คือ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ โดยเชื่อมั่นว่ามนุษย์มี ศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ความเชื่อประการที่ 2 คือ กระบวนการอันองค์รวม โดยมีมุมมองที่เห็นความจริงของธรรมชาติที่เชื่อมโยงกันเป็นหนึ่ง มนุษย์และสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของมันและกัน

หลักจิตตปัญญา 7 ประการ ได้แก่

1) การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะจิตที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญ ทั้งในด้านพุทธิปัญญา ด้านระหว่างบุคคล และด้านภายในบุคคล โดยใคร่ครวญด้วยกาย ใจ ความคิด และจิตวิญญาณ

2) ความรักความเมตตา (compassion) คือ การสร้างบรรยากาศของความรักความเมตตา ความไว้วางใจ ความเข้าใจและยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์และความจริงใจอย่างที่สุด น าไปสู่พื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัย เกิดความรู้สึกไว้วางใจ กล้าแสดงความรู้สึกของตน กล้าทดลองสิ่งใหม่ ๆ และกล้าเผชิญความจริง

3) การเชื่อมโยงสัมพันธ์ (connectedness) คือ การบูรณาการการเรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม เชื่อมโยงกับชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ โดยออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมและมีความสมดุล ผ่านการเรียนรู้โดยใช้ฐานกาย ฐานใจ และฐานหัว และครอบคลุมการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์และจินตนาการ การเรียนรู้ผ่านมโนทัศน์ และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ

4) การเผชิญความจริง (confronting reality) คือ การได้เผชิญและรับรู้ความจริง โดยเฉพาะในส่วนที่ไม่เคยรับรู้มาก่อน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางสังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์กรอบที่ยึดติด และแบบแผนความเคยชินทั้งทางความคิดและจิตใจ

5) ความต่อเนื่อง (continuity) เป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง กระบวนการควรเปิดโอกาสให้เกิดการใคร่ครวญอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อค่อย ๆ หลอมรวมหรือสะสมประสบการณ์จนเกิดคุณภาพในตนเองที่มากพอที่น าไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งและเกิด

ความแจ่มชัดในตนเอง กิจกรรมควรออกแบบอย่างมีความหมาย มีลำดับขั้นตอน มีความสั้นไหล สอดรับกัน เพื่อให้เกิดการทบทวน สืบค้น และใคร่ครวญภายในอย่างสม่ำเสมอ

6) ความมุ่งมั่น (commitment) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพื่อให้เกิดการนำสิ่งที่ได้ เรียนรู้กลับมาใคร่ครวญและนำกลับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและการ เปลี่ยนแปลงในตนเองอย่างต่อเนื่อง

7) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community) เป็นชุมชนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการ เป็นสิ่งสำคัญและเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มเป็นแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลายเนื่องจากสมาชิกแต่ละคนได้นำ ประสบการณ์และบทเรียนของชีวิตมาแลกเปลี่ยน ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

วิจักขณ์ พานิช (2550 : 20-21) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญหรือจิตปัญญา ศึกษา เกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน คือ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของ บุคคล การมีเมตตาอาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล ตลอดจนการให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้เรียน ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เป็นการฟังด้วยหัวใจด้วยความตั้งใจอย่าง สัมผัส ได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น เป็นการฟังที่รวมการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งการรับฟังนี้มีใช้เพียงการได้ยินเท่านั้น แต่รวมไปถึงการรับฟังผ่านช่องทางอื่น ๆ ด้วย เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส ฯลฯ การฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการให้คุณค่าแก่ผู้รับฟัง เพราะมีการใช้ สายตา ท่าทาง ที่ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน โดยไม่มีการตัดสินหรือพิพากษา การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ต้องอาศัย การละทิ้งอัตตาของตนเองและยอมรับต่อเสียงที่ได้ยิน ชะลอการแทรกแซงทางความคิด หรือรับฟัง อย่างรวดเร็วจนไม่ได้ยินเรื่องราวที่ผู้พูดตั้งใจสื่อสารอย่างแท้จริง กล่าวได้ว่า การฟังอย่าง ลึกซึ้งเป็นการ ให้อย่างหนึ่ง คือ ให้การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ให้ความเป็นกัลยาณมิตร โดยเปิดพื้นที่ภายใน ใจของผู้ฟังด้วย การน้อมเอาเสียงที่ได้ยินเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกันตัวเรา เป้าหมายการฟังอย่างลึกซึ้ง คือ การรับรู้้อย่างที่เป็น ปราศจากการคิดปรุงแต่งหรือความคาดหวังให้เกิดขึ้น

2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟัง อย่างลึกซึ้ง มีการนำประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตน้อมสู่ใจและนำมาคิดอย่างใคร่ครวญอย่าง ลึกซึ้ง อาศัยความสงบของจิตใจ แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง ถือเป็น การเพิ่มพูนความรู้เพิ่มขึ้น อีกระดับหนึ่ง

3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) เป็นการปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา คือ การเฝ้ามองธรรมชาติที่แท้จริงของจิตที่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ การปฏิบัติภาวนาเป็นการสังเกต ธรรมชาติของจิต ทำให้เห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก และเห็นความจริงที่พ้นไปจากอำนาจ ตัวตนของตนเอง

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา

การเรียนรู้เชิงจิตปัญญาศึกษา สามารถใช้กระบวนการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ที่มีบริบทชีวิตที่แตกต่างกันไปเป็นหลักเนื่องจากการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านใด เป็นการเรียนรู้ในระดับฟังก์ชัน เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนการทัศนที่ต้องอาศัยการมีประสบการณ์ตรงของผู้เรียน จึงมีการนำเอาการปฏิบัติภาวนาด้านศาสนา และกระบวนการทางศิลปะ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างมาก อาทิ การปฏิบัติสมาธิภาวนา โยคะ ไทชีฉวน การเขียนพู่กันจีน และการละคร เป็นต้น ทั้งนี้ แนวคิดจิตปัญญาศึกษา เป็นแนวคิดที่มีการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่อย่างบูรณาการ โดยนำกระบวนการและวิถีปฏิบัติของศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่เคยเข้ามาในอดีต มาปรับและประยุกต์ใช้ในลักษณะการ “ให้คุณค่าใหม่” เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้พัฒนาด้านในของผู้เรียนในสังคมยุคปัจจุบัน

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2553) นำเสนอกรอบแนวคิด “4 - 3 - 3” ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ดังนี้

4 หมายถึง ความเชื่อพื้นฐานหรือหลักการ 4 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อมั่นและเคารพในความ เป็นมนุษย์อย่างแท้จริง มนุษย์ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เรียนรู้และพัฒนาได้ 2) ยอมรับและเคารพในความ ไม่เหมือนหรือความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง 3) เชื่อในความเป็นองค์รวม (holism) มิใช่ กองรวม (heap) หรือแยกส่วน และ 4) เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตัว ผู้ เรียนรู้ สอนไม่ได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงไม่เน้นการบรรยาย แต่ใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ในลักษณะที่ หลากหลาย

3 หมายถึง กระบวนการหลักตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ได้แก่ สนทนา (dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนการเรียนรู้ ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม

3 หมายถึง ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านฐานกาย ฐานหัวใจ และฐาน (หัวใจ)

ภาพที่ 2.1 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา

ที่มา : (ศศิลักษณ์ ชัยนกิจ, 2562 : 130)

ศศิลักษณ์ ชัยนกิจ (2562 : 130) ได้สรุปสาระสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาดังภาพที่ 2.1 โดยอิงกรอบแนวคิด 4-3-3 ของ จุมพล ภัทรชิวิน (2553) กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ การเคารพในความเป็นมนุษย์ การยอมรับในความแตกต่าง การเชื่อมั่นในความเป็นองค์รวม และการเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นภายใน ดังนั้น ผู้สอนจึงมิใช่ ผู้ทรงสิทธิ์เหนือผู้เรียน หากเป็นกัลยาณมิตรที่จะร่วมเรียนรู้จากกันและกัน และเรียนรู้ไปด้วยกัน โดย ผู้สอนมิใช่เป็นผู้บอกความรู้ผ่านการบรรยาย แต่เป็นผู้จัดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ผ่านประสบการณ์ตรงในรูปแบบที่หลากหลาย สร้างทางเลือกของ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ธรรมชาติการเรียนรู้ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนที่แตกต่างกันบนฐานความเชื่อ 4 ประการ นี้ ผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง อ่อนน้อมยอมรับ และให้เกียรติผู้เรียนทุกคน นำไปสู่สัมพันธภาพทางบวกที่สร้างให้เกิดพื้นที่ของความรู้สึกปลอดภัยไว้วางใจอบอุ่น และกล้าเปิดเผยตัวตน ผู้เรียนจะก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัยเพื่อเข้าสู่พื้นที่ของการเรียนรู้ที่แท้จริงได้

การจัดการเรียนรู้ต้องสร้างให้เกิดความสมดุลขององค์รวมในความเป็นมนุษย์ นั่นคือ กาย ใจ และหัว หรือที่เรียกว่า ปัญญาสามฐาน ดังนั้นจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เรียนรู้ผ่านฐาน กาย คือ การลงมือกระทำ ผ่านฐานใจ คือ ความรู้สึกหรือการสร้างความสัมพันธ์ และฐานหัว คือ การคิด โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 3+1 ได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนา และ การสะท้อนการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการหลักตามแนวคิดปัญญาศึกษา ร่วมกับการผ่อนคลายซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้น ของการเรียนรู้ ดังนี้

การผ่อนคลาย เป็นการปลดคลายความตึงเครียดในทุกส่วนของร่างกายและนำความรู้สึกปลอดภัย ความสบายกลับเข้ามาในตัว ละวางความคิด ความกังวลต่าง ๆ สร้างให้เกิดสภาวะของการเปิดรับและพร้อมเรียนรู้

การฟังอย่างลึกซึ้ง เป็นการรับฟังอย่างตั้งใจ มีสติ เปิดรับ โดยพยายามละวางการ ตัดสิน วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อฟังให้ได้ยินเสียงและความหมายที่แท้จริงของผู้พูด ทั้งนี้อาจเป็นการรับฟัง ผ่านช่องทางการรับรู้อื่น ๆ เช่น การมองเห็น การอ่าน การสัมผัส โดยพยายามรับรู้สิ่งนั้น ๆ ตาม ความเป็นจริงเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกับประสบการณ์นั้น ๆ

สนทนาสนทนา เป็นการพูดคุยกันอย่างให้เกียรติ มีสติตลอดช่วงเวลาของการพูดคุย อาจมีวาระหรือไม่มีวาระของการสนทนา โดยมีผู้พูดเพียงคนเดียว ที่เหลือเป็นผู้ฟัง ผู้พูดมีหน้าที่พูดเรื่องของตนเองอย่างตั้งใจเมื่อต้องการแลกเปลี่ยน ไม่ยึดครองเวลาในการพูดนานเกินไป เปิดโอกาสให้ทุกคนในวงสนทนาได้แลกเปลี่ยนกันอย่างทั่วถึง โดยไม่รีบตัดสินสิ่งที่ได้ยิน ไม่คาดคั้น ไม่ตั้งคำถาม สิ่งสำคัญ คือ การเคารพในบรรยากาศของความสงบ ความผ่อนคลาย และความเป็นอิสระไปพร้อม ๆ กับการเฝ้าสังเกตอารมณ์และความรู้สึกของตนเองตลอดกระบวนการ

การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการย้อนกลับเข้ามาสังเกตปฏิกิริยาการตอบสนองของตน ต่อ ประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใคร่ครวญถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ และพยายามค้นหาว่า ประสบการณ์นั้นมีความหมายต่อตนเองอย่างไร รู้สึกอย่างไร และมีความคิดใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยจัดให้มีการสะท้อน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

“สมาธิ” ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาก่อให้เกิดคือ ความสงบ สบาย ความตั้งมั่นของใจ และ คือ ความรู้ที่แจ่มชัด ทั้งภาคจิตวิญญาณ “ปัญญา” ในเรื่องของการเข้าใจตัวเอง ภาควิชาการ ในเรื่องของการเข้าใจเนื้อหาสาระของศาสตร์ที่เรียนรู้ และภาควิชาชีพ ในเรื่องของการทักษะการนำไปปฏิบัติ เป้าหมายของการปฏิบัติตามแนวคิดปัญญาศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เกิดความองกวมและการเติบโตภายในตัวเองจากจิตที่คับแคบยึดติดตัวตน ขยายไปสู่จิตที่เอื้ออาทร เกิดการเข้าใจตัวเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่ง คือการเปลี่ยนแปลงตนเองก่อนแล้ว จึงขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับที่กว้างขวางขึ้น คือ ระดับสังคม

หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา คือ การสร้างโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เอาตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากสิ่งที่คุ้นชิน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องสร้างให้เกิดบรรยากาศของความรู้สึกปลอดภัยไว้วางใจเพื่อให้ผู้เรียนเปิดใจและร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน ประกอบกับการสะท้อนการเรียนรู้หรือการใคร่ครวญต่อประสบการณ์ซึ่งเป็นกุญแจที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจความหมายของ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับตัวตนของเขาอย่างแท้จริงด้วยการพยายามค้นหาว่า อะไรคือความคิดหรือความรู้สึกเบื้องหลังการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้น ๆ ขณะนั้นรู้สึกอย่างไร เกิดความคิดอะไรขึ้น เหตุใดจึงคิดหรือรู้สึกอย่างนั้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 2.2 ต้นไม้แห่งการฝึกปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (The Tree of Contemplative Practices) Image by Carrie Bergman and design by Maia Duerr/The Center for Contemplative Mind in Society..

ที่มา : (Trent T. Gilliss, 2015)

ภาพที่ 2.2 ต้นไม้แห่งการฝึกปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาศึกษา เป็นภาพของ Carrie Bergman และออกแบบโดย Maia Duerr ให้กับ Center for Contemplative Mind in Society แสดงถึงการรวบรวมวิธีการปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษา ในแนวทางต่างๆ โดยรากของต้นไม้แสดงถึงเป้าหมายของการฝึก คือ เพื่อปลูกฝังให้เกิดความตระหนักรู้ และเพื่อพัฒนาความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้าหรือจิตบริสุทธิ์ที่อยู่ภายใน ขณะที่กิ่งและใบแสดงถึงการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่หลากหลาย ทั้งตามหลักศาสนา และตามแนวทางที่ถูกพัฒนาขึ้นในบริบทของทางโลก อันได้แก่ การฝึกผ่านความสงบนิ่ง การฝึกผ่านการเคลื่อนไหว การฝึกผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ การฝึกผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม การฝึกผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ การฝึกผ่านพลังพิธีกรรม ศักดิ์สิทธิ์ และการฝึกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์

บทสรุป

จิตตปัญญาศึกษา เป็นแนวคิดและการปฏิบัติที่อยู่บนฐานของการเห็นคุณค่าและใส่ใจในจิตใจของมนุษย์ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพด้านในหรือมิติทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณของมนุษย์ ที่ไม่แยกส่วนระหว่างความจริง ความดี และความงาม การปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาศึกษานำไปสู่การเข้าใจตนเอง เกิดสมาธิและปัญญาซึ่งเชื่อมโยงกันทั้ง 3 ภาค ได้แก่ ภาควิจิตวิญญาณ ภาควิชาการ

และ ภาควิชาชีพ โดยปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากการรู้ขึ้นมาเอง ซึ่งเรียกว่า ปัญญาของหัวใจ หรือ ปัญญาญาณ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาคำเป็นต้องสร้างให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุลทั้ง 3 ฐานการเรียนรู้ นั่นคือ การเรียนรู้ด้วยการสังเกตและใคร่ครวญตนเองผ่านฐานกาย คือ การเคลื่อนไหวหรือใช้ร่างกาย ฐานใจ คือ การทำงานศิลปะลักษณะต่าง ๆ และฐานหัว คือ การทำสมาธิ การเขียนบันทึกสุนทรียสนทนา ไม่มีสูตรสำเร็จรูปในการนำแนวคิดปัญญาศึกษาไปใช้แต่อย่างใด สิ่งสำคัญ คือ ความเข้าใจ ในแนวคิด หลักการ และการมีศรัทธาต่อการปฏิบัติตามแนวทางนี้ ของกระบวนการหรือผู้นำกระบวนการ การที่จะสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ ความปลอดภัย ความรู้สึกอบอุ่น และการให้เกียรติกันและกัน และนำพาผู้เข้าร่วมกระบวนการทุกคนให้กล้าเปิดเผยตนเอง ก้าวออกจากพื้นที่ของความปลอดภัย เพื่อเปิดรับประสบการณ์ใหม่แล้วสร้างความหมายที่เชื่อมโยงกับตัวตนของผู้เรียนเกิดขึ้น ความรู้ที่อยู่ภายในตน (Tacit Knowledge) ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างกระบวนการและผู้เข้าร่วมกระบวนการ จึงควรเป็นไปในทางบวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากกันและกันและเติบโตภายในไป ด้วยกัน กระบวนการสามารถคัดเลือกกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ให้สอดคล้องกับจริตของตน อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทและธรรมชาติ ของผู้เข้าร่วมกระบวนการด้วยเช่นกัน โดยมีการลำดับและร้อยเรียงกิจกรรมให้ลื่นไหลและเชื่อมโยง สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระหรือเป้าหมายหลักของการเรียนรู้นั้น ๆ ตลอดจนสร้างให้เกิดส่วนผสมที่ลงตัว ระหว่างการผ่อนคลาย การฟังอย่างลึกซึ้ง สุนทรียสนทนา และการสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งเป็น กระบวนการหลักตามแนวคิดปัญญาศึกษา เพื่อนำพาให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

การพัฒนาครูเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีงานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า การที่ครูมีความรู้ ทักษะที่เหมาะสม รวมถึงการเตรียมครูใหม่ให้มีสมรรถนะที่ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาครู คือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของครูผู้สอนเพื่อร่วมมือร่วมพลัง เรียนรู้ร่วมกันและสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้

DuFour (2007 : 5) ผู้ถือเป็นบิดาของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กล่าวถึงลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า PLC ไม่ใช่โปรแกรมหรือหลักสูตร แต่เป็นแนวทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทุกระดับ ครูผู้สอนรวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือรวมพลัง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

Padwad & Dixit (2008 : 2) อธิบายเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า หมายถึง ชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มารวมกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเจริญเติบโตหรือเกิดพัฒนาการของบุคคลและเกิดความเป็นมืออาชีพขึ้น

วิจารณ์ พานิช (2555 : 138) อธิบายว่า กิจกรรมที่ไม่จัดเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ โครงการที่มีลักษณะแคบ ตื้นและใช้ระยะเวลาสั้น เป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารกำหนดให้ทำหรือเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในลักษณะซื้อบริการที่ปรึกษา รวมทั้งการประชุมประจำเดือนหรือประจำภาคของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นการรวมตัวกันของครูกลุ่มหนึ่งในโรงเรียน หรือ กิจกรรมอื่น ๆ ในลักษณะเช่นนี้

ชวลิต ชูกำแหง (2560 : 1) ระบุว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นการรวมตัวของครูที่มีเป้าหมายเดียวกันต่อการเรียนรู้ของศิษย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของตนเอง โดยอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เทคนิคที่สำคัญ เช่น การทบทวนผลการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะที่สำคัญคือ การฟังและการสื่อสารที่ดี ตลอดทั้งการรักษาสัมพันธภาพในชุมชนของตน ผลดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ลดความโดดเดี่ยวในการทำงานของครู และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

เรวณี ชัยเขาวรัตน์ (2562 : 5) สรุปความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ว่าหมายถึง กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมกัน เพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือรวมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาที่มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งการวางเป้าหมายร่วมกัน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การหนุนเสริมซึ่งกันและกัน และมีการสะท้อนผลการทำงาน ทั้งหมดเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ

การพัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้ PLC

บทบาทของครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากการเน้นที่การสอนของครูเป็นเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน และเปลี่ยนจากเน้นที่การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (Individual Learning) มาเป็นเน้นที่การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) รวมทั้งเปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นที่ความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปันกัน จึงถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสมาชิกที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 186)

นอกจากนี้ มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งแสดงถึงผลที่เกิดจาก PLC ว่าสามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะการสอนของครูได้ และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (Annenberg Institute for School Reform, 2013 : 1) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาในการช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ รวมทั้งรู้วิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในการทำงาน ปฏิบัติการสอนมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางโครงสร้างวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน โดยครูรวมทั้งผู้บริหารมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการสอนในบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

คุณลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพการรวมกลุ่มกันของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะของชุมชนเชิงวิชาการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การถอดบทเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะเฉพาะดังนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558)

1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ของผู้ร่วมวิชาชีพและผู้เกี่ยวข้องไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ โครงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษา ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2) การมีวัฒนธรรมรวมพลัง เป็นการร่วมมือของผู้บริหาร ผู้สอนชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย

3) การปรับปรุงและพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Focus on Outcome) เป็นการให้ความสำคัญแก่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การชี้แนะและพี่เลี้ยง

4) การสนับสนุนและการแบ่งปันภาวะผู้นำเป็นการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ โดยผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนเป็นไปได้อย่างดี รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สอนเป็นผู้นำและตัดสินใจทางวิชาการ

5) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติส่วนบุคคล เป็นการที่ผู้สอนแต่ละคนนำความรู้ และประสบการณ์จากการจัดการเรียนรู้ของตนเองแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน เพื่อสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาชีพและคุณภาพผู้เรียน

คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิด PLC ได้ 5 ประการ คือ (Martin, 2011 : 142-152, Hord, Roussin & Sommers, 2010 : 29-42, Annenberg Institute for School Reform, 2013: 3-5, DuFour, 2007 : 4-8)

1) การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญ เนื่องจากการมีพันธกิจที่ชัดเจนร่วมกันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาเป็นชุมชนการเรียนรู้ หรือ Learning Community ในโรงเรียน ดังนั้นครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกใน PLC จึงต้องมีบรรทัดฐาน ค่านิยม และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

2) การร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนนั้นย่อมต้องอาศัยแนวทางและกลยุทธ์ที่หลากหลาย โดยสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากความคาดหวังที่ครูผู้สอนมีต่อนักเรียนในระดับสูงและอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นการวางเป้าหมายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเป็นการวางเป้าหมายร่วมกันของครูที่เป็นสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทุกคน

3) การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ การพูดคุยสนทนากันระหว่างสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างครูผู้สอนผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษาและผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนและการจัดการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติรวมทั้งร่วมกันเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดได้ดีขึ้น ซึ่งการสะท้อนผลและการชี้แนะการปฏิบัติจะเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการทบทวนประเด็นพื้นฐานสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดผลทางบวกต่อการเรียนการสอนและคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน หรือช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้และส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4) การร่วมมือรวมพลัง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ความสำคัญกับการร่วมมือรวมพลัง โดยการร่วมมือรวมพลังนี้ จะต้องเป็นการร่วมมือรวมพลังของครูในภาพรวมทั้งหมดของโรงเรียน และ

สิ่งสำคัญของการร่วมมือรวมพลังในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือการดำเนินกิจกรรม เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้การร่วมมือรวมพลังจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชนระหว่างการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น เกิดการแลกเปลี่ยนเทคนิคการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ

5) การสนับสนุนการจัดลำดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคลากร การเตรียมพร้อมในด้านการสนับสนุนให้บุคลากรหรือสมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสสังเกตการสอน วิชาทฤษฎีและสะท้อนการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสอนของเพื่อนร่วมงานและของชุมชนการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนจะช่วยสนับสนุนให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560 : 34-41) ได้นำเสนอว่า PLC ควรมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นบรรยากาศที่ช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ร่วมกันที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดีกว่าองค์กรที่ขาดคุณลักษณะเช่นนี้
2. เป็นชุมชนที่มีฉันทะและความศรัทธาในการทำงาน โดยครูที่เป็นสมาชิกของชุมชนมีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครูมีความปรารถนาดี และมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยความจริงใจ
3. เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร มีคุณธรรมและเป็นกัลยาณมิตรกันในทางวิชาการ โดยครู ผู้บริหาร และบุคลากรอื่น ๆ ร่วมกันที่จะแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในทางวิชาการ เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน
4. เป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้ โดยคุณลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้น เป็นต้นทุนสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของครูที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในที่สุด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวคือตัวบ่งชี้ว่าครูได้รับการพัฒนาให้ยกระดับความเป็นนักวิชาชีพให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดหลักในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

DuFour (2007 : 4-8) ระบุแนวคิดหลักในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ต้องมั่นใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยต้องมุ่งความสนใจไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนและต้องสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง
2. ต้องสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ เพราะการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สมาชิกในชุมชนต้องทำงานร่วมกัน และสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. ต้องมุ่งความสนใจไปยังผลลัพธ์ โดยการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะให้ความสนใจในเป้าหมายร่วมกันของทีม โดยพิจารณาจากประสิทธิผลของผลลัพธ์ คือ

การทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ครูทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการประเมินระดับผลสำเร็จของผู้เรียน สร้างเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

แนวทางในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากการศึกษากระบวนการทำงานของครูที่เป็นสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่า มีแนวทางที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ดังนี้ (Hord, Roussin & Sommers, 2010 : 50-56)

1. ครูและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันระบุเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

2. ครูผู้สอนและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันการสะท้อนผลการปฏิบัติการสอน การจัดการเรียนรู้ และสิ่งที่มีผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ครูผู้สอนและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจ เลือกแนวทางที่ควรจัดให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยพิจารณาจากข้อมูลที่มีอยู่

การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งนั้น จะพบว่านักเรียนมีความต้องการที่หลากหลายแตกต่างกัน ครูผู้สอนจึงไม่สามารถจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจงหรือใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมือนกันทุกครั้งได้ ดังนั้นในการเตรียมการสอนหรือวางแผนการสอนแต่ละครั้ง ครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพควรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้

1) ระบุขอบเขตความรู้ที่สำคัญ ที่นักเรียนควรได้เรียนรู้และพิจารณาเลือกจากสิ่งที่สำคัญที่สุด

2) กำหนดแนวทางจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและสัมพันธ์กับความต้องการของผู้เรียน ระยะเวลาเป็นระยะที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการเลือกใช้และพัฒนาเทคนิควิธีการสอน แนวทางรวมทั้งรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3) ยอมรับเทคนิค วิธีการสอน แนวทางรวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือสิ่งที่ครูผู้สอนเกิดการเรียนรู้จากการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

4) ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมและนำไปปรับใช้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนและของครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกใน PLC อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5) วางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อทดลองใช้แนวทางจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น

6) พิจารณาใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยอาจให้ผู้สอนท่านอื่นนำแผนดังกล่าวไปใช้ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

7) ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทมากที่สุด

นอกจากแนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพดังที่เสนอไปแล้วนั้น Murphy & Dale (2005 : 22-25) ยังได้เสนอแนวทางสำคัญที่ควรใช้เพื่อให้ครูเกิดการรวมกลุ่มและเกิดการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังซึ่งจะทำให้ในโรงเรียนเกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้น โดยการสร้างกลุ่มหรือทีม ได้แก่

กลุ่มให้คำปรึกษา (Peer Coaching Team) เป็นการรวมกลุ่มของครูผู้สอน 2-3 คน เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอนของเพื่อนครูผู้สอนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มจากนั้นจึงให้ข้อสังเกต คำแนะนำ และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กลุ่มเรียนรู้ (Study Groups / Independent or Stand-Alone) เป็นกลุ่มที่เรียนรู้การปฏิบัติจากกลุ่มการเรียนรู้ย่อย ๆ กลุ่มอื่น หรือสมาชิกคนอื่นในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในกรณีนี้อาจเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกครูผู้สอนที่อยู่โรงเรียนต่างกันได้ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การเรียนรู้ในประเด็นที่ตนสนใจ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นนั้นเพิ่มมากขึ้น

ทีมวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Team) การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคคลหรือหน่วยงาน เป็นกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง โดยคำนึงถึงบริบททางการศึกษา

ชุมชนการเรียนรู้ย่อย (Small Learning Community) เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกส่วนหนึ่งในโรงเรียนที่มีภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบใกล้เคียงกัน เช่น สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน ประจำระดับชั้นเดียวกัน เป็นต้น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อแนะนำเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

นอกจากการสร้างกลุ่มหรือทีมแล้ว กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเช่น การประชุมกลุ่ม (Department, Team, and Grade-Level Meetings) ซึ่งมุ่งเน้นการประชุมของสมาชิกในหลายๆ ระดับอาจเป็นกลุ่มครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือระดับชั้นเดียวกัน หรือมีความสนใจในประเด็นเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อ เพื่อมุ่งพัฒนาตามเป้าหมายที่โรงเรียนหรือเขตพื้นที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการพูดคุยเป็นหลัก หรือ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาครูที่มีการรวมกลุ่มของครู อาจไม่จำเป็นต้องทำในโรงเรียน หรือใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based) โดยมุ่งที่การศึกษาตัวบทเรียนซึ่งหมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสังเกต สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในบริบทการทำงานจริงและการวิจัยในชั้นเรียน เป็นวงจรการปฏิบัติ ก็อาจจะช่วยให้เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทสรุป

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม เรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำ ร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง ส่งคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2562 : 3) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาครู ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เห็นผลได้ในสถานศึกษาซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาการศึกษาได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญฤดี อุดมผล (2562 : 179-180) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง ACTIVE LEARNING ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู
- 2) ออกแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู และ
- 3) ทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย และพัฒนา มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล กลุ่มตัวอย่างใน ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ ทั่วไป ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 2) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
- 4) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
- 5) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้
- 6) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถ

ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู โดยทุกฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยผลิต และ ผู้ใช้บัณฑิตครู เห็นความสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาครู 2) ผลการพัฒนาได้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learningร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นเสริมสร้างประสบการณ์ 4) ขั้นสะท้อนข้อมูลหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดประกายยั่วยุความคิด 2) ร่วมออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ 4) สะท้อนคิด 5) สรุปการเรียนรู้เชื่อมโยงความคิด 6) ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และ 3) ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และ จิตตปัญญาศึกษา พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learningร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่พัฒนาขึ้น 1) นักศึกษามีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครู ตระหนักรู้ในตนเองทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีทักษะการแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2558 : 55-66) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครู และผลการจัดการเรียนรู้ตาม แนวจิตตปัญญาศึกษาของครู กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านป่าซ่าน โรงเรียนบ้านนาจาน โรงเรียนบ้านท่างาม สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 28 คน การวิจัยประกอบด้วย 1. กระบวนการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาครู 2. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาของครู 3. การสรุปผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูเกี่ยวกับการนำจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและแบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการคำนวณ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำเป็นความเรียง ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา ทำให้ผู้เข้ารับ

การอบรมสงบ ผ่อนคลาย เรียนรู้ที่จะออกจากพื้นที่ที่ปลอดภัย การใช้สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง เกิดความตระหนักรู้ต่อตนเอง เข้าใจตนเอง เกิดแรงบันดาลใจในการค้นหาความเป็นครูของตนเอง ตระหนักรู้ถึงความสามารถของนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน ยอมรับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ครูเรียนรู้การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ 2) ผลการจัดการเรียนรู้พบว่า วิธีการและกิจกรรมที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การฝึกสมาธิ การสะท้อนความคิดหลังการเรียนรู้ การผ่อนคลายตระหนักรู้ การใช้เกม เพลง การระบายสี นิทาน ความสำเร็จในการนำจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ร่วมแสดงความคิดเห็นมากกว่า ฟังครู สามารถฟังความคิดเห็นของเพื่อนได้ มีความอดกลั้น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ มีความสุขในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย ฟังนักเรียนได้มากขึ้น บรรยากาศของการเรียนรู้มีความอบอุ่น กิจกรรมทำให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์

หญิง อนุสรราชกิจ และ ศิริประภา พุทธิกุล (2553 : (1)) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับครูปฐมวัยในเขตภาคตะวันออกเฉียง โดยมิตวัตอุปประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับครูปฐมวัยในเขตภาคตะวันออกเฉียง และเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในด้านองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะวิชาชีพ ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ ครูปฐมวัยจากโรงเรียนในเขตจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำนวน 30 คน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีการแทรกแซง ประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การพัฒนาต้นแบบกระบวนการเรียนรู้ ช่วงที่ 2 การทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการเรียนรู้ และช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และปรับกระบวนการ และระยะที่ 2 การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับครูปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การเรียนรู้ตนเอง ขั้นที่ 2 การเปิดใจยอมรับตนเองและผู้อื่น ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติการใคร่ครวญ และภาวนา และขั้นที่ 4 การสะท้อนการเรียนรู้การวิพากษ์ประสบการณ์เดิม นำสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่ และ 2) ผลการเรียนรู้ของครู สะท้อนใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านองค์ความรู้ ครูได้เพิ่มพูนองค์ความรู้ ความเข้าใจองค์ความรู้ทางการศึกษา คือ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 2) ด้านเจตคติ ครูพัฒนาความเมตตา เอื้ออาทรที่มีต่อเด็ก และ 3) ด้านทักษะวิชาชีพ ครูพัฒนาทักษะ ทางวิชาชีพครูในเรื่อง การจัดการชั้นเรียน และการปรับพฤติกรรม

เรวณี ชัยเขวรัตน์ ชาริณี ตรีวรัญญ และ อัมพร ม้าคะนอง (2561 : 318-338) ได้ศึกษาผลการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการวิชาชีพครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการวิชาชีพครู ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาภาคสนามในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากกรณีศึกษา 11 คน ครูพี่เลี้ยง 13 คน อาจารย์นิเทศก์ 5 คน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาเมื่อเข้าร่วมกระบวนการ ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเข้าร่วมกระบวนการกรณีศึกษาทุกคนสามารถแก้ไขปัญหาในการออกแบบการเรียนการสอนได้ทุกปัญหาทำให้กรณีศึกษามีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้ (1) สามารถกำหนดโครงสร้างและการจัดลำดับเนื้อหาสาระได้เหมาะสม (2) สามารถเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ (3) สามารถเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนหลากหลายมากขึ้น ใช้วิธีสอนอื่นนอกเหนือจากการบรรยาย (4) สามารถจัดลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ต่อเนื่องและสอดคล้องกัน (5) สามารถออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และ (6) สามารถกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลสอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้

บุญสม ทับสาย (2562 : 137-154) ได้ศึกษาการใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครู โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) ศึกษาความสามารถของนักศึกษาครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และ (2) นำเสนอกระบวนการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครูตามแนวคิดชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ นักศึกษาครูจำนวน 6 คนเป็นผู้เข้าร่วมวิจัยโดยความสมัครใจ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการไตร่ตรองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบประเมินการปฏิบัติการสอน และแบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนโฟนิส วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาความเที่ยงระหว่างผู้สังเกต ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการที่ทดลองใช้ส่งเสริมให้นักศึกษาครูมีความสามารถในการไตร่ตรองและออกแบบการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาครูมีความสามารถในการปฏิบัติการสอนโดยทั่วไปและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโฟนิสแบบสร้างคำอยู่ในระดับดีมาก 2) กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครูที่ทดลองใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ (1) กำหนดความต้องการจำเป็นด้านการเรียนรู้ของนักเรียนและนักศึกษาครู (2) ระบุเป้าหมายการเรียนรู้ของนักศึกษาครูที่จะส่งผลต่อ

การบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียน (3) พัฒนาความรู้และทักษะของนักศึกษาครู (4) ออกแบบการเรียนการสอนและไตร่ตรองเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ (5) ดำเนินการจัดการเรียนการสอน (6) สังเกตและไตร่ตรอง

หฤทัย อนุสรราชกิจ และ วราลี ถนอมชาติ (2562 : 1-11) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียน ร่วมกันของครูปฐมวัย และพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 20 คน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ขั้นตอนที่ 3 การนำกระบวนการไปใช้ปฏิบัติการกับครูปฐมวัยในสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ปรับปรุงและประเมินผลกระบวนการ และขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอผลการพัฒนา ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน มีลักษณะ ที่สำคัญ คือ 1) ความเป็นกัลยาณมิตร 2) การมีเป้าหมายร่วมกัน 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การรวมพลัง ผลการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ครูเกิดการพัฒนาตนเองที่สะท้อนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในประเด็นหลักของการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การประเมินผล การเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี